

Belastingrecht voor de familierechtadvocaat

7 ■ 2023

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. Pieter Dorhout, hoofdredacteur
Prof. mr. dr. Sven Brinkhoff
Mr. drs. Marije Jeltes
Mr. dr. Lies Punselie
- **Docent** Mr. Ronald Eskes en mr. Ivo Pieters
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam

© 2023 JurisDidact, Gorssel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 194,50 (excl. btw), tenzij anders vermeld. Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: Parallelweg 25, 7213 VT Gorssel.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van MOCuitgevers BV, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 6469182. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.mocuitgevers.nl.

Inhoud

Inleiding – 5

Pretoets – 7

Blok A

Enige fiscale begrippen en beginselen

- A1 Fiscaal partnerschap – 11
- A2 Fiscaal partnerschap en toeslagpartnerschap – 14
- A3 Aansprakelijkheid – 16
- A4 Kinderen en de fiscale gevolgen – 18
- A5 Scheiding en de fiscale gevolgen – 19
- A6 Belastingaanslagen – 22

Blok B

Enige fiscale consequenties van de vermogensrechtelijke afwikkeling van een (echt)scheiding

- B1 Behoud van de echtelijke woning bij financiële krapte – 25
- B2 Voorlopig niet verdelen – 29
- B3 Lijfrente, verdeling en fiscale gevolgen – 33
- B4 Fiscale oudedagsreserve – 35

Blok C

Huwelijkse voorwaarden

- C1 Specifieke aandachtspunten bij huwelijkse voorwaarden – 37

Blok D**Alimentatie**

- D1** Kinderalimentatie – **38**
 - D2** Uitgangspunten voor partneralimentatie – **38**
 - D3** Afkoop van partneralimentatie – **43**
 - D4** Van bruto naar netto – **44**
 - D5** Samenwoners en partneralimentatie – **45**
 - D6** De kosten van een advocaat/mediator – **47**
-

Afkortingenlijst – **49**

Antwoorden pretoets en casuïstiek – **50**

Noten – **53**

Literatuur – **53**

Toetsvragen – **54**

Het fiscale recht raakt steeds meer geïncorporeerd in het familierecht. Het familierecht, en dan ook nog eens het echtscheidingsrecht in het bijzonder, loopt steeds meer tegen fiscale vraagstukken aan en cliënten verwachten van advocaten ook steeds meer fiscale duiding voor het maken van de voor hen optimale keuzes, of dit nu in een mediation is of in een procedure. Hier zit ook de toegevoegde waarde van een familierechtadvocaat. Op alle gebieden met familierechtelijke raakvlakken weet de gespecialiseerde familierechtadvocaat het meeste. Echter, de meeste familierechtadvocaten zijn civilisten en geen fiscalisten. Deze praktisch ingerichte cursus beoogt u fiscale bagage mee te geven.

Deze cursus bestaat uit de volgende vier blokken:

Blok A

Blok B

Blok C

Blok D

Enige fiscale begrippen en beginselen
Enige fiscale consequenties van de vermogensrechtelijke afwikkeling van een (echt)scheiding
Huwelijkse voorwaarden
Alimentatie

In Blok A wordt uitgebreid aandacht besteed aan fiscale begrippen als fiscaal partnerschap, toeslagpartner en heffingskortingen. Daarnaast wordt stilgestaan bij de aanslagregeling in het kader van de Wet inkomstenbelasting 2001.

In Blok B en Blok C bespreken we de belangrijkste fiscale consequenties van de vermogensrechtelijke afwikkeling van een (echt-)scheiding en in Blok D fiscaliteit en alimentatie.

■ **Doelstellingen**

Na het doorlopen van deze juridische nascholing:

- weet u meer over de fiscale gevolgen van keuzes op het gebied van samenwonen, huwen onder verschillende huwelijksvermogensrechtelijke regimes en scheiden;
- weet u meer over de fiscale gevolgen en mogelijkheden voor alimentatie;
- bent u alert op de valkuilen die binnen het fiscale familierecht volop aanwezig zijn.

■ **Opmerkingen**

Deze juridische nascholing is in vier gedeelten (Blok A tot en met D) door te werken. U zult voor Blok A ongeveer een uur nodig hebben, voor Blok B en C tezamen ook een uur en voor Blok D eveneens een uur. Mogelijk beklijft de stof beter als u de nascholing in twee of drie gedeelten doorwerkt.

■ *Criteria toets*

U slaagt voor de online eindtoets als u minimaal 6 van de 10 vragen juist hebt beantwoord. U kunt tweemaal herkansen.

■ *Over de docenten*

Mr. Ronald Eskes is senior rechter bij Rechtbank Gelderland. Hij combineert daar belastingrecht en familierecht. Hij is docent bij SSR, het opleidingsinstituut van de rechtspraak en schrijft annotaties voor het *Belastingblad*.

Mr. Ivo Pieters richt zich op de personen- en familierechtpraktijk. Ook is hij gespecialiseerd in adoptie- en afstammingszaken en doet hij veel jeugdrechtzaken. Hij is docent aan diverse opleidingsinstituten, en heeft als medewerker van een aantal vaktijdschriften een groot aantal publicaties – waaronder kronieken – over familie- en jeugdrecht op zijn naam staan. Daarnaast is hij (kinder)rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Rotterdam en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennisniveau is van het onderwerp, kunt u vrijblijvend de pretoets maken. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor uw eindscore.

- 1 Wie zijn geen fiscaal partner volgens de Algemene wet inzake rijksbelastingen, maar wel volgens de Wet inkomstenbelasting 2001?
 - A Jan en Ada zijn geregistreerd partners, maar wonen niet samen.
 - B Piet en Wim hebben een notarieel samenlevingscontract gesloten.
 - C Hermien verhuurt de bovenetage van haar woning aan Carla.
 - D Gerben en Gerbrich wonen op hetzelfde adres en hebben samen een baby.

- 2 Sonja en Martin hebben samen een kind, Myrthe. Zij gaan scheiden. Onder welke voorwaarde(n) kan Martin aanspraak maken op de inkomensafhankelijke combinatiekorting?
 - A Myrthe moet ingeschreven staan op het adres van Martin.
 - B Sonja en Martin moeten gezamenlijk een verzoek doen aan de Belastingdienst om de inkomensafhankelijke combinatiekorting aan Martin uit te keren.
 - C Myrthe moet iedere week ten minste de helft van de tijd bij Martin verblijven.
 - D Myrthe moet gemiddeld genomen ten minste 3-3½ dag per week bij Martin verblijven, maar dit mag ook de ene week twee dagen en de andere week vijf dagen zijn.

- 3 Wanneer is sprake van duurzaam gescheiden levende partners of echtgenoten?
 - A Als zij niet op hetzelfde adres staan ingeschreven.
 - B Als zij geen fiscaal partners meer zijn.
 - C Als zij geen gezamenlijke huishouding voeren.
 - D Als ieder van de echtgenoten afzonderlijk zijn eigen leven leidt als ware hij niet met de ander gehuwd, en deze toestand door ten minste één van hen als bestendig is bedoeld.

- 4 Peter en Valerie gaan uit elkaar. Peter verlaat de gezamenlijke koopwoning. Valerie betaalt vanaf dat moment de hypotheekrente. Is het voor Peter nog mogelijk (een deel van) de hypotheekrente van de gezamenlijke woning af te trekken?
- A Ja, maximaal twee jaar, tenzij Valerie op grond van een voorlopige voorziening het uitsluitende gebruik van de woning heeft.
 - B Ja, maximaal twee jaar, mits Valerie en Peter schriftelijk overeenkomen dat Valerie het deel van Peter voor haar rekening neemt als voldoening van partneralimentatie en Peter ook die partneralimentatie opgeeft als inkomen.
 - C Nee, dit kan alleen als Peter de rente aan de bank betaalt.
 - D Dit kan alleen als de woning tot een nog te verdelen huwelijks-goederengemeenschap behoort.
- 5 Karel en Marco wonen sinds 2015 samen en de ouders van Karel willen Karel en Marco in 2020 helpen bij de aankoop van een grotere woning. Daarvoor willen zij hen € 200.000 lenen tegen een rente van 3%. Zij willen ook overeenkomen dat Karel en Marco niet hoeven af te lossen. Is dat mogelijk?
- A Nee, sinds 1 januari 2013 dient er op iedere hypothecaire lening te worden afgelost.
 - B Ja, maar dan hebben Karel en Marco geen recht op hypotheekrenteaftrek.
 - C Ja, maar dan zal de rente hoger moeten zijn.
 - D Ja, maar dan zal voorafgaande toestemming moeten worden gevraagd aan de Belastingdienst.
- 6 Marga en Pierre, gehuwd in gemeenschap van goederen, gaan scheiden en zijn overeengekomen dat zij de waarde van de lijfrente willen verrekenen met de overwaarde van de woning, waar Marga blijft wonen. De overwaarde van de woning is hoger, maar er woont nog één kind in huis en Pierre trekt in bij zijn nieuwe vriendin. Zij komen bij u als advocaat/mediator. Wat zou een goed advies zijn?
- A Omdat dit in het belang van het kind is, is deze constructie toegestaan.
 - B Verrekening is niet toegestaan, Marga zal Pierre moeten uitkopen en Marga zal de helft van de lijfrente van Pierre moeten ontvangen.
 - C De Belastingdienst kan hier een schenking van Pierre in zien en dan die schenking bij Marga belasten.
 - D Marga en Pierre moeten een convenant opstellen waarin zowel de waarde van de woning als de waarde van de lijfrente niet wordt genoemd, een zogeheten 'blinde verdeling'.

- 7 Janna en Samuel hebben tien jaar samengewoond. Janna wil gedurende een jaar partneralimentatie aan Samuel van € 1.000 bruto per maand betalen. Zij zijn dit mondeling overeengekomen. Echter, Janna betaalt de laatste twee maanden maar € 500 per maand. Er is wat meer van de inboedel bij Samuel achtergebleven en Janna vraagt het zo te laten. Samuel is hiermee akkoord. Janna voert toch € 12.000 op in haar aangifte IB. Kan dit?
- A Ja, de Belastingdienst kan het bedrag bij Samuel belasten en dan is Janna gerechtigd tot de aftrek.
 - B Ja, ook mondelinge afspraken zijn bindend.
 - C Nee, partneralimentatie kan alleen maar overeengekomen worden na een huwelijk of geregistreerd partnerschap.
 - D Nee, de uiteindelijke afspraak is tien maanden € 1.000 bruto per maand en twee maanden € 500 per maand. Teneinde mogelijke bewijsproblemen met de Belastingdienst te voorkomen, valt aan te raden dat Janna en Samuel alsnog een convenant sluiten.
- 8 Annick is gehuwd met Roos. Zij gaan scheiden. Annick heeft een goede baan, Roos heeft geen inkomsten. Annick betaalt Roos tijdens de mediation een bedrag van € 1.000 netto per maand. Het is de bedoeling dat Roos dat bedrag ook na de echtscheiding van Annick zal ontvangen. Wat is het laatst mogelijke moment waarop de bijdrage gebruteerd zal moeten worden om te zorgen dat Annick nog steeds € 1.000 overhoudt?
- A Op de datum van ondertekening van het convenant.
 - B Op de datum van indiening van het verzoek tot echtscheiding.
 - C Op de datum van de echtscheidingsbeschikking.
 - D Op de datum van inschrijving van de echtscheidingsbeschikking.
- 9 Jeanine en Marc zijn gescheiden. Hun gezamenlijke woning staat te koop. Zij komen overeen dat Jeanine tot de verkoop in de woning mag blijven wonen, dat zij de volledige hypotheekrente aan de bank betaalt en dat zij geen gebruiksvergoeding aan Marc hoeft te betalen. Kan Jeanine de betalingen aan de bank in haar aangifte IB aanmerken als partneralimentatie ten behoeve van Marc?
- A Nee, want uit niets volgt dat er verband is met een alimentatieverplichting. De betalingen zijn immers gekoppeld aan het uitsluitende gebruik door Jeanine van de woning.
 - B Ja, want Jeanine voldoet een schuld van Marc, waardoor hij wordt verrijkt.
 - C Nee, integendeel: de terbeschikkingstelling door Marc van zijn aandeel in het huis aan Jeanine is een vorm van partneralimentatie; Marc heeft recht op aftrek en Jeanine moet dit als inkomen opgeven.
 - D Ja, mits Jeanine voor het overige afstand van partneralimentatie heeft gedaan.

- 10 U hebt als advocaat-mediator voor Pien en Patricia de echtscheiding geregeld. Pien zal partneralimentatie betalen. U stuurt Pien de overeengekomen factuur van € 2.000 voor uw werkzaamheden met de opmerking dat zij die rekening kan aftrekken van de belasting. Pien betaalt die rekening per omgaande. Is dat een juist advies?
- A Ja, immers de werkzaamheden hebben betrekking op vaststelling van de partneralimentatie van Patricia en werkzaamheden gericht op het verkrijgen van inkomsten zijn aftrekbaar.
 - B Nee, Pien kan maar de helft van die rekening aftrekken.
 - C Nee, voor aftrek zal de rekening moeten worden gesplitst en kan alleen Patricia haar rekening voor zover betrekking hebbend op de vaststelling van de partneralimentatie, die u zult moeten specificeren, aftrekken.
 - D Nee, kosten voor een echtscheiding zijn niet aftrekbaar.

CASUS 1

Sonja en Martin

Sonja en Martin zijn pas afgestudeerd en gaan voor het eerst samenwonen. Zij schrijven zich in op één adres. De woning is een huurwoning.

- a Wat betekent dit in fiscaal opzicht?

- b Sonja en Martin willen hun goede vriend Karel helpen en bieden hem tijdelijk onderdak. Karel schrijft zich ook in op het adres van Sonja en Martin, omdat zijn ex-partner hem heeft verzocht zich uit te schrijven op hun adres. Zijn Sonja, Martin en Karel nu fiscaal partners?

Met het geloof als belangrijke pijler van de samenleving was in vroegere tijden samenwonen zonder een boterbriefje welhaast ondenkbaar. Dat bracht mee dat het huwelijk ook een belangrijk ijkpunt was voor fiscale regelingen. Inmiddels verliest het huwelijk steeds meer aan terrein en wonen zeer veel stellen langdurig samen met een contract of zonder enige juridische verbintenis. Dat laatste betekent echter niet dat samenwonen geen fiscale gevolgen heeft. In dit blok wordt aandacht besteed aan enkele basale fiscaliteiten die verbonden zijn aan samenleefverbanden waaronder een huwelijk, een geregistreerd partnerschap en ongehuwde samenleving.

■ **Wat is fiscaal partnerschap?**

Van fiscaal partnerschap is sprake als de Belastingdienst personen als fiscaal partners ziet. De wettelijke bepaling die hieraan ten grondslag ligt is art. 5a Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR). Wanneer is sprake van fiscaal partnerschap?

- Twee personen zijn getrouwd of hebben een geregistreerd partnerschap. Vanaf die momenten kwalificeert de Belastingdienst die personen als fiscaal partner. Ook als deze twee personen niet samenwonen.
- Beiden zijn meerderjarig en ze hebben samen een notarieel samenlevingscontract gesloten.

Voor toepassing van de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) wordt echter een ruimer partnerbegrip gehanteerd. Zie in dit verband art. 1.2 Wet IB 2001. Dit artikel zet art. 5a AWR niet opzij, maar breidt het uit. Ook in de volgende gevallen is er sprake van fiscaal partnerschap:

- Twee personen staan op hetzelfde adres ingeschreven en aan ten minste één van de volgende voorwaarden wordt voldaan:
 - zij hebben samen een kind;
 - één van hen heeft een kind van de ander erkend;
 - zij hebben elkaar bij een pensioenfonds aangemeld als pensioenpartners;
 - zij zijn samen eigenaar van een eigen woning waarin zij allebei wonen;
 - zij zijn allebei meerderjarig en op hun adres staat ook een minderjarig kind van één van hen beiden ingeschreven (samengesteld gezin). Echter, indien sprake is van een zakelijke verhuur (dus met een schriftelijke huurovereenkomst) door de één van een deel van zijn woning aan de ander, zijn deze personen geen fiscale partners;
 - iemand is meerderjarig en woont met een minderjarig kind in een opvangwoning of een huis voor beschermd wonen die diegene kreeg door de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Als een persoon die woning samen bewoont met een meerderjarige die volgens de gemeente ook op dat adres staat ingeschreven, kan er een gezamenlijk verzoek worden gedaan om geen fiscale partners te zijn;
 - twee personen waren het jaar ervóór al fiscale partners.

Daar staat tegenover dat de Wet IB 2001 ook enkele beperkingen van het fiscaal partnerschap kent. Op grond van art. 1.2 lid 4 zijn geen fiscaal partners:

- een ouder en een eigen kind dat jonger is dan 27;
- iemand die geen inwoner is van Nederland en geen in Nederland belastbaar inkomen heeft;
- iemand die nog geen 27 is en voor wie de belastingplichtige in enig jaar een pleegvergoeding of kinderbijslag heeft ontvangen en zij in enig jaar hebben verzocht niet als fiscaal partners te worden aangemerkt.

Het antwoord op de vraag of sprake is van fiscaal partnerschap is derhalve aan de Belastingdienst, dan wel de belastingrechter bij een geschil hieromtrent.